

ООШ „11-ti Oktobar“

Kumanovo

MONOGRAFIJA

INDIVIDUALNI I INDIVIDUALIZOVANI

PRISTUP U DOPUNSKOJ NASTAVI

(akcijsko istraživanje)

maj, 2014 god.

SADRŽAJ:

Rezime

I Teorijski pristup problema istraživanja

II Definisanje osnovnih pojmova

III Metodološki pristup problemu istraživanja

III.1. Predmet istraživanja

III.2. Cilj i zadaci istraživanja

III.3. Metode, tehnike i sredstva istraživanja

III.4. Hipoteze istraživanja

IV Rezultati istraživanja

V Zaključak

Sažetak

Zakon osnovnog obrazovanja Republike Makedonije predviđa brigu o harmoničnom, intelektualnom, emocionalnom i društvenom razvoju učenika u školi adekvatan njihovim potrebama, mogućnostima i sposobnostima.

Današnji dinamični način života, veliki broj egzistencijalnih problema i, pre svega, urušenog sistema vrednosti, doprinosi umanjenom interesu učenja time stvarajući različite emocionalne, društvene i druge vrste poteškoća kod dece. Zbog spomenutih razloga, roditelji imaju sve manje vremena, znanja i strpljenja da pomažu svojoj deci u savladavanju problema sa kojima se oni svakodnevno susreću.

Polazeći od zakonske odrednice i imajući u vidu porodičnu društveno-obrazovnu strukturu učenika, nameće se potreba u školi za pronalaženje adekvatnih načina, metoda i formi rada kako bi se prevazišli sva gorepomenuta stanja.

U periodu decembra do maja meseca u osnovnoj školi „11-ti Oktobar“ u Kumanovu sprovedeno je akcijsko istraživanje za identifikaciju prioritetnih problema na kojima se treba raditi, koji se pri tom odnose na sve relevantne subjekte iz vaspitno-obrazovnog rada.

Iz dobijenih saznanja, kao prioritetniji problem nameće se potreba za sprovođenje adekvatnijih načina za rad sa učenicima koji pokazuju izvesne poteškoće u učenju. Zbog toga, u školi je podstaknuto istraživanje o ulozi korišćenja **individualnih obrazovnih planova** (u daljem tekstu: IOP) na časovima dopunske nastave kao *mogući preduslov* poboljšanja uspeha učenika.

Uvod

Naša zemlja je potpisnik raznih međunarodnih dokumenata i konvencija vezana za dečja prava. U konvenciji dečjih prava kao značajni segment u životu dece je i pravo na obrazovanje, pa prema tome je i u većini zakonskih dokumenata naglašen adekvatan akcenat posebno u radu sa učenicima koji pokazuju slaba postignuća u učenju. Kao jedina sistemaska promena u vezi sa poboljšanjem kvaliteta u vaspitanju i obrazovanju takvih učenika predstavlja primena časova dopunske nastave radi čega su utvrđene određene promene u Zakonu. Poboljšanje rezultata i postignuća dece, posebno kod različitih ranljivih kategorija, je vrlo značajno ukoliko se uzme u obzir njihovo adekvatno, aktivno i kompetentno uključjenje u razne društvene procese.

Ključne reči ovog istraživanja su sledeće:

Dopunska nastava, individualna nastava, individualizovana nastava, IOP, učenici sa poteškoćama

I Teorijski pristup problemu istraživanja

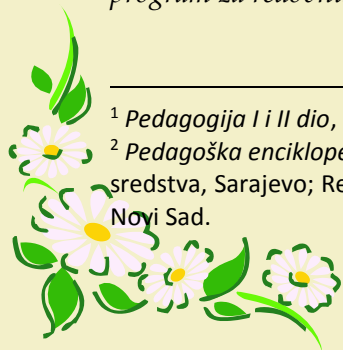
Kao jedan od bitnijih segmenata u obrazovnom radu nastavnika podrazumeva se ne samo njegova profesionalna stručnost i radno iskustvo nadograđeni umećima i sposobnostima, već i njegov pristup ka onoj ciljnoj grupi učenika koji kratkoročno ili dugoročno pokazuju izvesne poteškoće u savladavanju definisane nastavne građe, pojmovno, izražajno ili konceptijski ne mogu razumeti i povezivati sadržajne delove neke ili više nastavnih jedinica kako bi odgovorili ciljevima i zadacima u redovnim nastavnim programima. Tu leži jedan od najznačajnijih zadataka, a povrh toga i jedan od najvećih izazova svakog nastavnika u gotovo svim stupnjevima obrazovanja – na koji se način treba približiti ovim učenicima, gde pronaći njihove slabe strane, kojim metodama i kojim sredstvima im treba pomoći u učenju kako bi popunili propuštena znanja nastalih raznim unutrašnjim ili spoljašnjim uticajima.

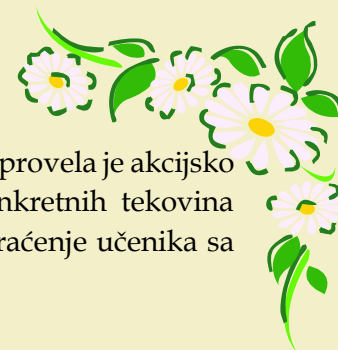
S obzirom na to što postoji jedan nevidljivi „zid“ između učenika koji se međusobno razlikuju prema tempu, intenzitetu ili kapacitetu učenja, kao i prema urođenim intelektualnim sposobnostima (kognitivnim, psiho-motornim i afektivnim), metode i forme nastave nalažu različite pristupe i organizacije sa namerom da se podstaknu povratne informacije ili povratni procesi koji bi svrsishodno odgovorili konkretno postavljenim ciljevima nastave. Međutim, nastavna praksa i iskustvo pokazuju da učenici sa poteškoćama u učenju, ranjiva kategorija, posebno izostavljaju u učenju onda kada metode i forme nisu pojedinačno usredsređeni njihovim potrebama, onda kada pažnja nije dovoljno upućena tim kategorijama, onda kada postoje neke intrinzično izazvane barijere koje slabim ili jačim intenzitetom remete normalne misaone procese. Kako bi odmakli takvom polaritetu prisutnom u svakoj zatvorenoj grupi, odnosno razredu, potrebno je pomno izdvojiti pojedince za daljnji rad gde ne bi kakvo prostorno-vremensko ograničenje nepovoljno uticalo u procesu aktivnog učenja. Kako bi se postigao taj cilj, **dopunska nastava** predstavlja posebni tip nastavnog rada za postizanje boljeg uspeha učenika putem postupnog uklanjanja „prepreka“ koje su takvo stanje izazvali¹.

U pedagoškoj enciklopediji² se za dopunsku nastavu kaže sledeće: „Organizira se za one učenike koji zbog bilo kojih razloga nisu uspjeli u redovnoj nastavi potpuno ovladati sadržajima pojedinih predmeta, pa se zbog toga u njihovu znanju i sposobnostima iskazuju stanovite praznine koje treba naknadno, dopunskim instruktivnim radom popuniti da bi mogle dalje normalno napredovati u redovnoj nastavi. Akumulirane praznine otežavaju daljnje napredovanje učenika, pa katkada potpuno blokiraju napredovanje. S obzirom na popunjavanje tih praznina izveden je naziv dopunska nastava. Zato je nastavni program za redovnu nastavu ujedno i program za dopunsku nastavu/rad.“

¹ Pedagogija I i II dio, Orlović-Potkonjak, M. i Potkonjak, N., (1982), ZUNS, Beograd

² Pedagoška enciklopedija 1,2 (1989), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd; IRO „Školska knjiga“, Zagreb; SOUR „Svetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo; Republički zavod za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja, OOUR Izdavanje udžbenika i udžbeničke literature, Titograd; Zavod za izdavanje udžbenika, Novi Sad.

U interesu ove kategorije učenika, kao i u interesu uključenih subjekata, osnovna škola „11-ti Oktobar“ iz Kumanova sprovela je akcijsko istraživanje u toku školske 2013-2014 godine sa sistematski planiranim aktivnostima, sa glavnim ciljem utvrđivanja konkretnih tekovina ostvarenih realizacijom individualne i individualizovane forme u dopunskoj nastavi uz posebno izrađene instrumente za praćenje učenika sa poteškoćama u učenju.

II Definisanje osnovnih pojmova ³

Ključne reči ovog istraživanja su sledeće:

dopunska nastava, individualna nastava, individualizovana nastava, IOP, učenici sa poteškoćama

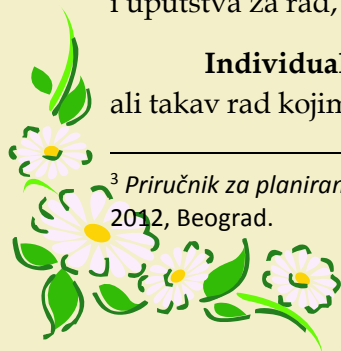
Dopunska nastava odnosi se na onaj deo školskog rada koji nije propisan nastavnim programom ali se organizuje za one učenike koji izvesne predmete savladavaju s većim poteškoćama, pa im je potrebna dopunska (instruktivna) pomoć za normalan napredak u školovanju. Dopunski rad u nastavi – naziv koji može u školskoj praksi imati više značenja, t. e. može se pre svega odnositi na raznovrsne dopunske radove učenika nakon obrade jedne celovite nastavne teme (didaktički krug), zatim u smislu dopunske nastave i dodatne nastave, pa i u smislu domaćeg rada učenika izvan škole.

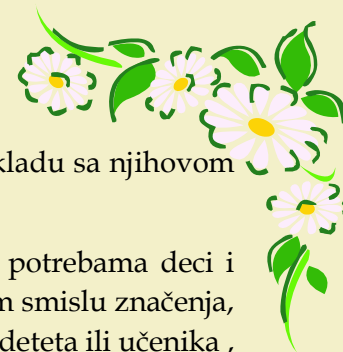
Individualni oblici rada su takav oblik rada, gde svaki učenik radi samostalno na svom zadatku, koji može biti identičan ili različit u odnosu na zadatke drugih učenika. Ovaj oblik rada omogućava nastavnicima da daju učenicima zadatke, imajući u vidu njihove individualne razlike u stilu i tempu učenja. Ovaj rad učenika može trajati celog nastavnog časa ili deo časa, a može se i proširiti na jedan dan u nedelju. Posle završetka individualnog rada treba skupiti, sistematizovati i uopštiti pojedine rezultate u grupni razredni rad. Individualni oblici rada su čest oblik nastave u kombinovanim razredima i nazivaju se učenički tihi rad ili produktivni tihi rad učenika.

Obrazovanjem učenika treba pripremiti učenika za samoobrazovanje, a najbolje sredstvo te pripreme predstavljaju individualni oblici rada zbog visokog stupnja samostalnosti i ličnog rada učenika u njima. Uloga nastavnika sastoji se u pripremi individualnih zadataka, sredstava i uputstva za rad, kako i u pomaganju učenika tokom rada u kontrolisanju rezultata.

Individualizovana nastava uvek sadrži elemente individualne nastave. Ova nastava podrazumeva rad jednog nastavnika sa više učenika, ali takav rad kojim nastavnik podstiče razvoj svakog učenika u skladu sa njihovom individualnošću, odnosno trudi se da priđe svakom učeniku,

³ Priručnik za planiranje i pisanje individualnog obrazovnog plana, Snežana Mrše i Milena Jerotijević, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, 2012, Beograd.

spozna njegove potrebe i uvaži ih u procesu nastave. To znači da ova nastava teži da zadovolji potrebe svakog učenika, u skladu sa njihovom potencijalima, sposobnostima, interesovanjima.

IOP je osnovni instrument i dokument kojim se reguliše i obezbeđuje prilagođavanje škole i nastave obrazovnim potrebama deci i učenicima koji (iz bilo kog razloga) nisu mogli da se uklope u postojeći vaspitno-obrazovni proces ili školski program. U užem smislu značenja, IOP predstavlja pisani dokument ustanove, koje definiše i sadrži sve komponente koje su potrebne za kvalitetno obrazovanje deteta ili učenika, a to su: lični podaci i pedagoški profil deteta/učenika, procena potreba za podrškom (vrste, mere i svrha podršci), plan aktivnostima sa definisanim oblastima, ciljevima, ishodima, koracima i njihovim trajanjem i učestalošću, kao i načinom procene postignuća, saglasnost roditelja ili staratelja na IOP. Krajnji cilj IOP-a jeste postizanje optimalnih obrazovno-vaspitnih postignuća učenika i njegovo osposobljavanje za kvalitetan i samostalan život u zajednici.

Pravo na IOP ima **učenik sa poteškoćama** koji ima potrebu za dodatnom podrškom u obrazovanju i vaspitanju zbog različitih teškoća, a naročito ako učenik:

- a) ima teškoće u učenju (zbog specifičnih smetnji učenja ili problema u ponašanju i emocionalnom razvoju);
- b) ima smetnju u razvoju ili invaliditet (telesne, motoričke, čulne, intelektualne ili više struke smetnje ili smetnje iz spektra autizma);
- c) potiče, odnosno živi u socijalno nestimulativnoj sredini (socijalno, ekonomski, kulturno, jezički siromašnoj sredini ili dugotrajno boravi u zdravstvenoj, odnosno socijalnoj ustanovi);
- d) iz drugih razloga ostvaruje pravo na podršku u obrazovanju;
- e) ima izuzetne sposobnosti.

III Metodološki pristup problemu istraživanja

III.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je uloga dopunske nastave u ovladavanju predviđenom nastavnom građom kod onih učenika koji na redovnoj nastavi iz raznih razloga nisu uspjeli da je usvoje. Poseban akcenat ovog istraživanja biće stavljen na izradi IOP-a za ove učenike prema dogovoru i saglasnosti njihovih roditelja.

III.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja:

Da se poboljšaju znanja učenika koji pokazuju izvesne poteškoće u učenju češćom primenom IOP-a sa strane nastavnika na časovima dopunske nastave.

Zadaci istraživanja:

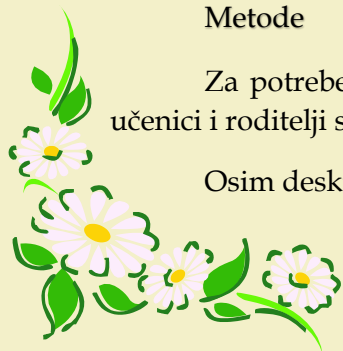
- a) Izrada odgovarajućeg IOP-a za rad i praćenje učenika sa pažljivo definisanim zadacima i aktivnostima za njihov napredak u vaspitno-obrazovnom procesu;
- b) Organizovanje i realizacija dopunske nastave pomoću individualne i individualizovane forme rada;
- c) Evaluacija postignuća učenika pre i nakon realizacije dopunske nastave primenom IOP-a.

III.3. Metode, tehnike i sredstva istraživanja

Metode

Za potrebe ovog istraživanja korišćena je *deskriptivna metoda* kojom su opisani tekući pedagoški problemi sa kojima se nastavnici, učenici i roditelji susreću u procesu ovladavanja nastavnom programom uporedo sa otkrivanjem načina za poboljšanje faktičkog stanja.

Osim deskriptivne metode, u istraživanju je upoređivano stanje pre i nakon primene IOP-a u dopunskoj nastavi.

Za lakše uočavanje uzroka koji su izazvali poteškoća u učenju, nastavnici primenili su *metod samoprocene*.

Tehnike i sredstva istraživanja

Kako bi se izvukli jasna saznanja pomenutih subjekata, organizatori akcijskog istraživanja primenili su direktne (*anketni upitnik*) i polu-direktne tehnike (*lista za samoprocenu*).

III.4. Hipoteze istraživanja

a) Sprovođenjem IOP-a na časovima dopunske nastave doprinosi poboljšanju kvaliteta znanja kod učenika koji pokazuju izvesne poteškoće u učenju.

IV Rezultati istraživanja

Liste za samoprocenu za nastavnike kao i anketni upitnici za roditelje i učenike podneti su u decembru mesecu 2013 godine. Ovim ispitivanjem bili su obuhvaćeni 10 nastavnika, 32 učenika iz šestog razreda (16 muških i 16 ženskih) i njihovi roditelji.

Uzroci o poteškoćama u učenju kod učenika VI-tog razreda prema mišljenju nastavnika

- Nedovoljna motivisanost
- Nedostatak pažnje
- Društveno-emocionalni problemi
- Odsustvo radnih navika
- Loša organizacija vremena
- Nepoznavanje veština ili tehnika učenja
- Neprilagođenost pojmova i sadržaja gradiva prema dobu i mogućnostima učenika
- Obimna nastavna programa
- Umanjene intelektualne sposobnosti
- Dugotrajno odsustvo iz nastave
- Slaba i nedovoljna predznanja za dalje napredovanje

- Nedovoljna informisanost roditelja o značaju obrazovanja za njihovu decu
- Nemoć roditelja suočiti se sa izvesnim poteškoćama koje jako utiču na njihovu decu
- Poremećeni odnosi članova porodice
- Nedovoljno poznavanje načina za motivisanje učenika ka savladavanju programskog sadržaja
- Nizak obrazovni nivo i nepovoljno društveno stanje
- Nedostatno poznavanje roditeljskih stilova o vaspitanju njihove dece

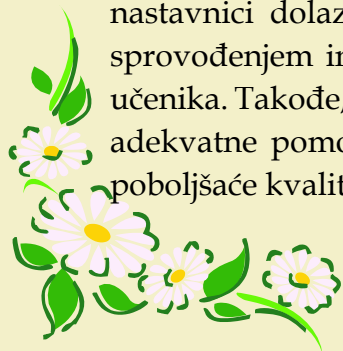

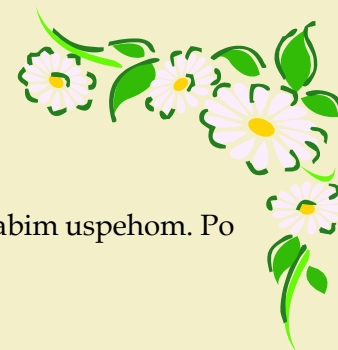
Saveti i preporuke nastavnika za prevazilaženje problema sa kojima se susreću učenici sa poteškoćama u učenju

- Redovno organizovanje i sprovođenje časova iz dopunske nastave
- Bolja saradnja sa porodicama učenika
- Primenjivanje adekvatnih sredstava i različitijih nastavnih metoda, tehnika i oblika rada
- Izrada individualnih obrazovnih planova prema potrebi učenika
- Korišćenje adekvatnih nastavnih metoda (individualne, individualizovane, dodeljivanje uputstva i detaljna objašnjenja koja učenici zahtevaju i neki drugi prikladni pristupi u nastavi)
- Podsticanje samopouzdanja, osećaja odgovornosti i motivacije kod učenika

- Pravilno ophođenje sa učenicima opterećenim društveno-emocionalnim problemima (spoljnog i unutrašnjeg faktora)
- Podsticanje radnih navika kod učenika
- Prilagođavanje nastavne građe za učenje (postavljanje konkretnih ciljeva u skladu sa mogućnostima i sposobnostima učenika, objašnjavanje pojmova i fraza, naglašavanje važnog sadržaja iz građe itd.)
- Objašnjavanje metode i tehnike učenja
- Razmena iskustva sa drugim nastavnicima i stručnim saradnicima u školi

Polazeći od sopstvenog radnog iskustva u cilju rešavanja problema kod učenika koji se susreću sa poteškoćama u učenju, nastavnici dolaze do zaključak da će kontinuirani rad na časovima dopunske nastave, primenom raznih metoda i tehnika i sprovođenjem individualne i individualizovane nastave sa upotrebom IOP-a za praćenje, doprineti poboljšanju znanja i umeća učenika. Takođe, podsticanje njihovog samopouzdanja, različitih oblika motivacije, upućivanje pohvale, pozitivne podrške i pružanje adekvatne pomoći učenicima sa socio-emocionalnim problemima, objašnjavanje mnogih načina učenja, saradnja sa roditeljima, poboljšaće kvalitet i kvantitet znanja učenika.

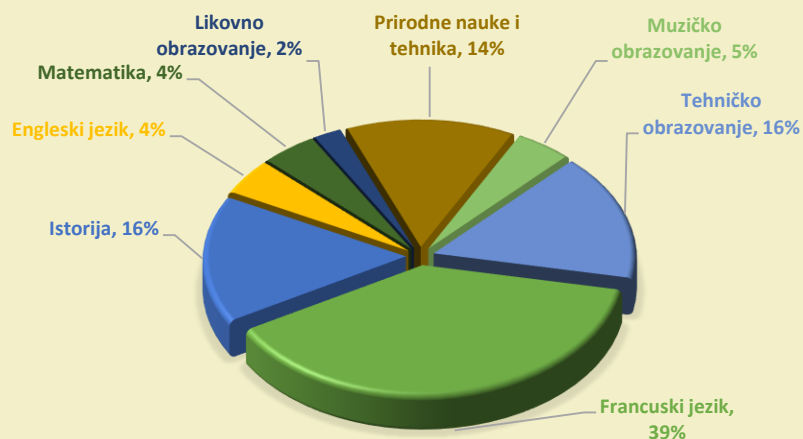

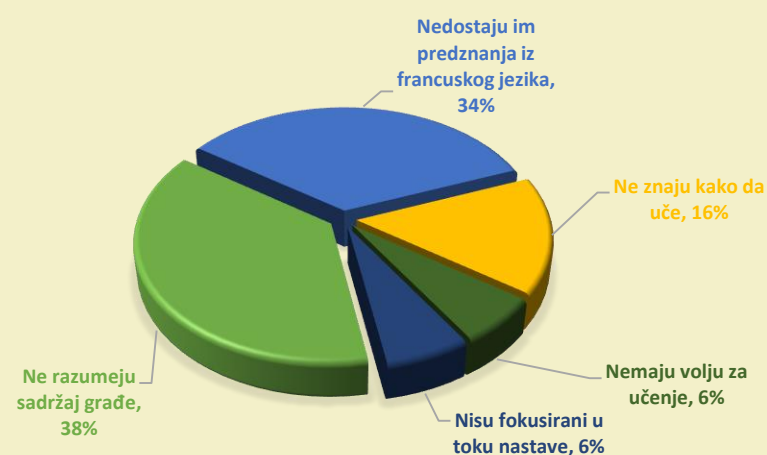
Rezultati anketiranih učenika

Od anketiranih učenika po uspehu stanje je sledeće: 4 sa odličnim, 7 vrlo dobrim, 8 sa dobrim, 11 sa dovoljnim i 2 sa slabim uspehom. Po nacionalnom sastavu stanje je sledeće: 18 Makedonaca, 9 Srba i 5 Roma.

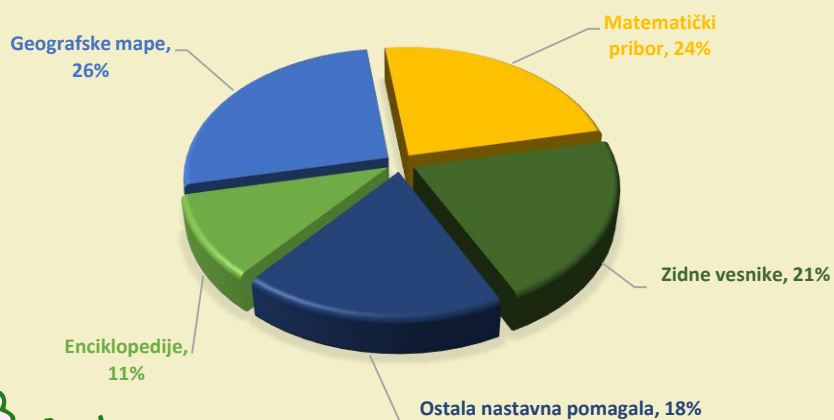
1. Iz kog nastavnog predmeta nailaze na poteškoće u procesu učenja?

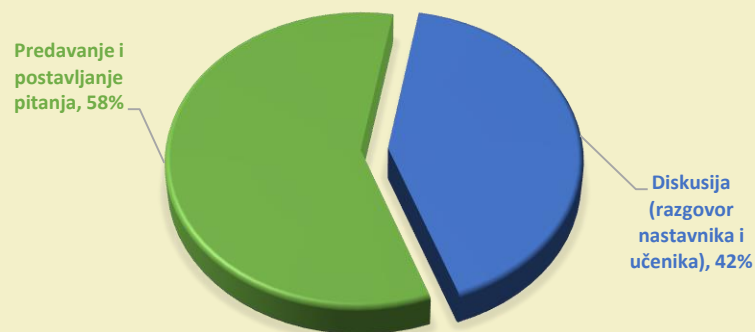
2. Kakvim se poteškoćama susreću učenici u procesu učenja?

3. Učenici lakše uče kada nastavnik od nastavnih sredstava upotrebljava:

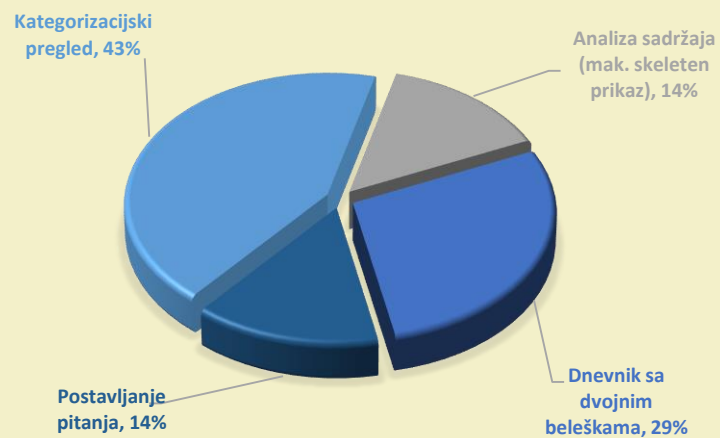

4. Učenici lakše uče kada nastavnik od nastavnih metoda primenjuje:

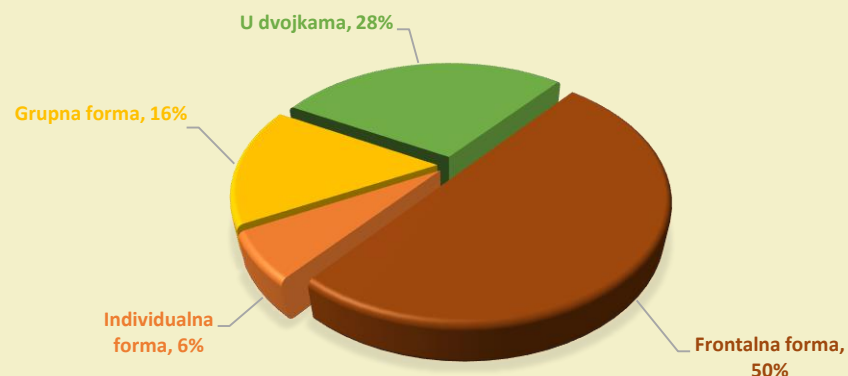
5. Učenici lakše uče kada nastavnik od nastavnih tehnika primenjuje:

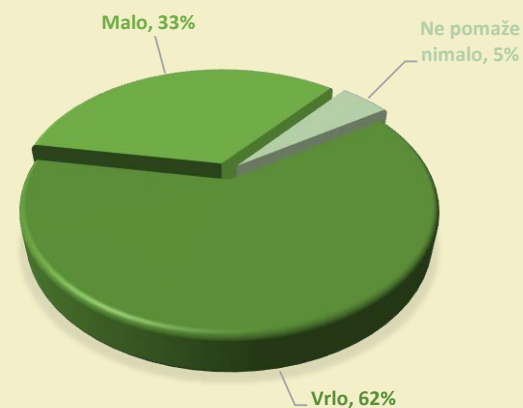
7. Na koji predmet učenici pohađaju dopunsku nastavu?

6. U kakvim nastavnim formama učenici lakše uče u toku nastavnog časa?

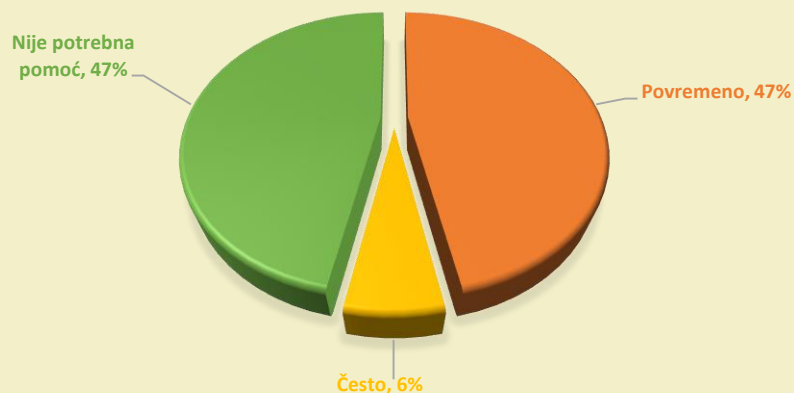

8. Koliko dopunska nastava pomaže učenicima u ovladavanju nastavnom građom?

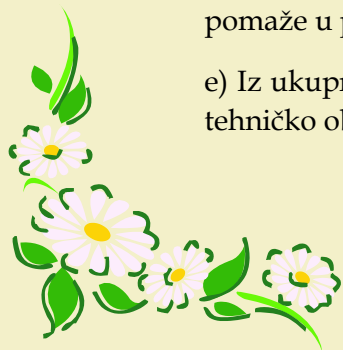
9. Koliko im je potrebna neposredna pomoć za ispunjavanje domaćih radova?

Zaključak iz ankete za učenike

Prema mišljenju učenika:

- a) Učenici imaju poteškoće u ovladavanju sadržajem iz sledećih nastavnih predmeta: francuskog jezika, informatike, tehničkog obrazovanja i prirodnih nauka i tehnika;
- b) Poteškoće u učenju javljaju se zbog sledećih razloga:
 - Nedovoljno poznavanje francuskog jezika s obzirom na to da ga izučavaju po prvi put i pri tom ne poznaju osnovu njegove jezičke strukture;
 - Problemi sa koncentracijom na času;
 - Nerazumljivost pojmova, izraza i koncepata u udžbenicima.
- c) Učenicima je lakši proces učenja onda kada nastavnik objašnjava, postavlja pitanja i uvodi ih u diskusiju;
- d) Učenici su u najvećem broju, prema saznanjima iz ankete, odabrali frontalni rad kao jedina odgovarajuća forma u nastavi koja najlakše pomaže u procesu učenja;
- e) Iz ukupnog broja ispitanika 21 od njih odgovorili su da redovno pohađaju dopunsku nastavu na sledećim predmetima: informatika, tehničko obrazovanje i engleski jezik;

f) Najveći broj ispitanika (13 učenika) koji pohađaju dopunsku nastavu odgovorili su na anketi da im dopunski rad sa nastavnicima vrlo pomaže u ovladavanju redovnom građom po pojedinim predmetima;

g) Pri izradi domaćih radova najveći broj učenika odgovorili su da im je pomoć neophodna.

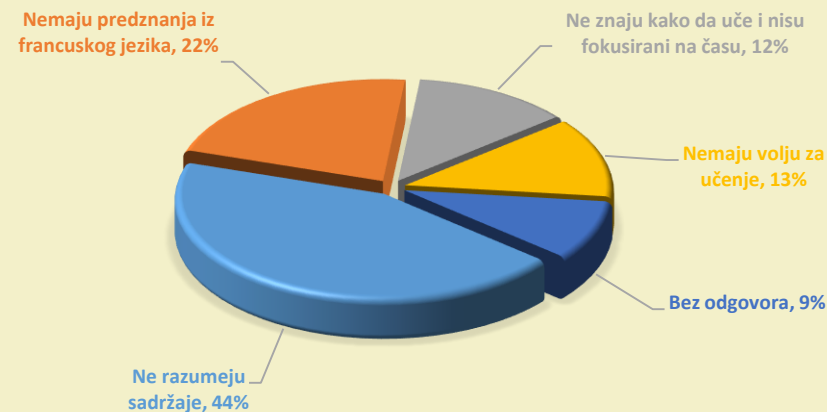
Rezultati anketiranih učenika

O proveri mišljenja roditelja u vezi potrebe za pohađanjem dopunske nastave sprovedena je anketa u školi kojom su bili obuhvaćeni ukupno 32 ispitanika - roditelji učenika iz VI razreda.

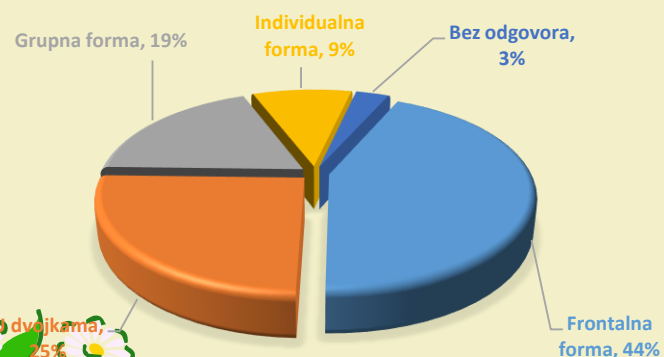
1. Po kom predmetu njihova deca nailaze na poteškoće u procesu učenja?

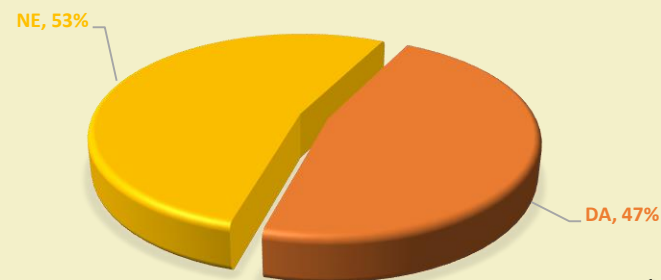
2. Kakvim se poteškoćama susreću njihova deca u procesu učenja?

3. Koje nastavne forme obezbeđuju lakše učenje njihovoj deci?

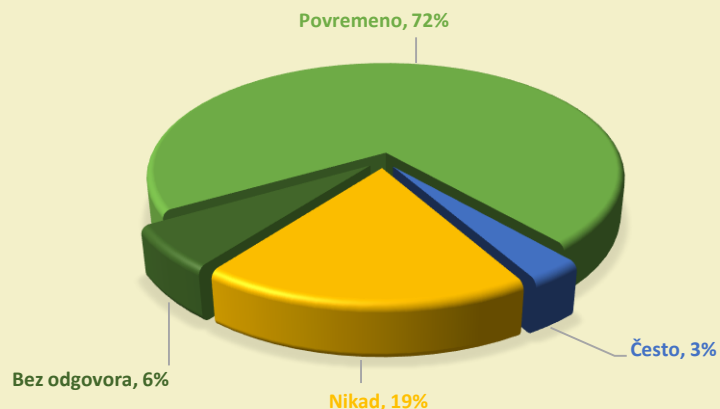

4. Da li njihova deca traže pomoć za ispunjavanje domaćih radova?

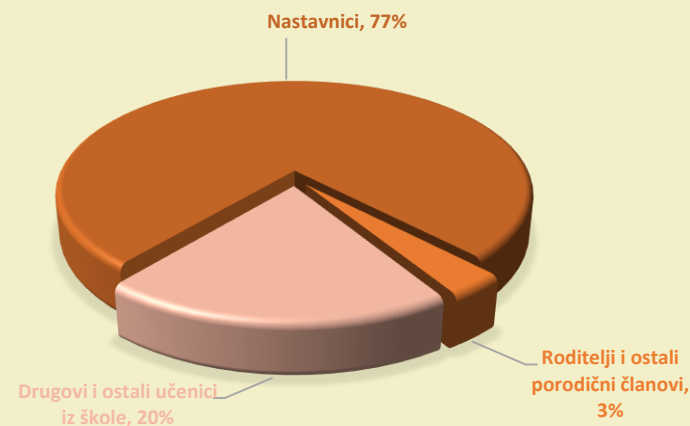

5. Da li je njihovoj deci potrebno da pohađaju dopunsku nastavu kako bi potpuno ovladali građom iz određenih predmeta?

6. Ko je potreban njihovoj deci u cilju prevazilaženja poteškoća kojima se susreću u procesu učenja i potpunom ovladavanju nastavnom građom?

Zaključak iz ankete za roditelje

Prema mišljenju roditelja:

- Njihova deca imaju najveći broj poteškoća u savladavanju nastavnih sadržaja iz francuskog jezika, informatike i istorije;
- Poteškoće u učenju proizilaze iz nerazumljivosti programskog sadržaja koji je namenjen usvajanju u redovnoj nastavi;
- U dopunskoj nastavi nastavnici najčešće primenjuju frontalnu formu rada što ukazuje na to da je tradicionalni pristup i dalje prisutan;
- Potreba za pomoć u ispunjavanju domaćih radova je gotovo izjednačena (jednoj je neophodna, a drugoj polovini nije);
- Učenicima je, prema dobijenih podataka, neophodno pohađanje dopunske nastave kako bi popunili znanja koja su propustili u redovnoj nastavi.

Sprovedene aktivnosti u školi na osnovi saznanja stečenih iz istraživanja

Nakon sprovođenja akcijskog istraživanja, stečeni su nov utisci i dobijena su sveža saznanja o preduzimanju sledećih koraka u smeru usavršavanja rada nastavnika i poboljšanja uspeha kod učenika sa izvesnim poteškoćama u učenju.

Jedna od prvih aktivnosti bila je identifikacija i kategorizacija učenika sa strane nastavnika po spisku ponuđenih kriterijuma. Time, nastavnici su konstatovali da se pod učenicima koji trebaju pohađati dopunsku nastavu podrazumevaju oni sa:

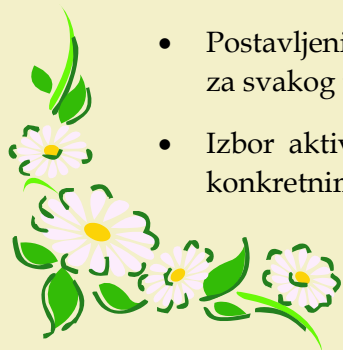
- poteškoćama u čitanju i pisanju;
- društveno-emocionalnim problemima;
- intelektualnim smetnjama;
- odsustvom radnih navika;
- nekorektnim ponašanjem tokom nastavnog časa (hiperaktivnost, nasilje, nepoštovanje pravila i dr.) i
- neredovnom navikom za učenje.

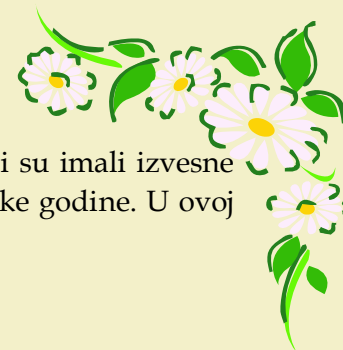
Zatim je postignut sporazum sa nastavnicima o praćenju svakog učenika ponaosob korišćenjem IOP-a u cilju sticanje boljeg uviđaja o potrebama, mogućnostima i sposobnostima učenika. Održana je i mala obuka nastavnicima o uspešnijoj primeni individualne i individualizovane forme u dopunskoj nastavi za nesmetani rad sa tim kategorijama učenika. Nakon ovoga, sledila je praktična realizacija ove vrste nastave primenom različitih tehnika, metoda i formi prilagođeni individualnim potrebama učenika.

U toku rada sa učenicima praćeni su postupno svi prethodno definisani koraci kako bi se opazili promene u napretku i ovladavanju postojećim propustima u znanju.

Redosled prethodno definisanih koraka je sledeći:

- Pripremljen je IOP za praćenje postignuća učenika po pojedinim nastavnim predmetima;
- Utvrđeno je trenutno stanje znanja kod učenika pre početka rada na dopunskoj nastavi;
- Postavljeni su konkretni ciljevi o poboljšanju unapred definisanog faktičkog stanja prema datom vremenskom okviru i očekivanom ishodu za svakog učenika ponaosob;
- Izbor aktivnosti, metoda, formi, tehnika i nazornih sredstava po pojedinom nastavnom predmetu prema prethodno postavljenim konkretnim ciljevima.

Napravljena je uporedba prethodnog stanja i promene nastale nakon realizacije dopunske nastave sa učenicima koji su imali izvesne poteškoće u učenju. Uporedba dveju stanja može biti predočena tabelarno sa uspehom praćen do polugođa i na kraju školske godine. U ovoj tabelarnoj analizi obuhvaćen je 31 broj učenika iz VI-tog razreda:

Uspeh učenika do polugođa pre praćenja na dopunskoj nastavi					Uspeh učenika na kraju školske godine nakon realizacije dopunske nastave ⁴				
Ocene					Ocene				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8	15	8	-	-	1	7	2	6	-

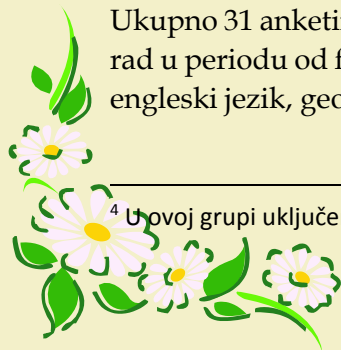
Povodom uspeha učenika do polugođa i na kraju školske godine izvučena je sledeća konstatacija:

29% učenika poboljšali su uspeh za razliku od velikog broja ostalih (71%) koji nisu pokazali dovoljni stepen poznavanja građe što ukazuje na to da se ubuduće treba pomno i podsticajno raditi na uzdizanju kvaliteta rada na dopunskoj nastavi sa strane nastavnika i podsticanje individualnog i individualizovanog oblika rada sa učenicima. Ono što je vrlo važno kako bi se podigao stepen obrazovanja kod dece je edukacija nastavnika putem poseta specijalizovanih obuka za rad sa učenicima sa poteškoćama u učenju, konsultovanje stručne literature iz oblasti pedagogije, psihologije, metodike nastave, saveti i preporuke stručnih organa u školi, a takođe i primena adekvatnijih metoda, formi i sredstava za nastavni rad.

Evalvacija stanja nakon sprovedenih aktivnosti

Nakon sprovedenih aktivnosti, izvršena je evaluacija stanja putem anketnog upitnika upućenog učenicima, nastavnicima i roditeljima. Ukupno 31 anketiranih učenika (14 muških i 17 ženskih, po nacionalnom sastavu 10 Makedonaca, 10 Srba i 11 Roma) bili su uključeni u dopunski rad u periodu od februara do maja meseca 2014 godine i to po sledećim predmetima: makedonski jezik, matematika, francuski jezik, informatika, engleski jezik, geografija i istorija.

⁴ U ovoj grupi uključena je samo eksperimentalna grupa 31 broj učenika praćeni od drugog polugođa do kraja školske godine.

Iz prikupljenih rezultata može se konstatovati sledeći izveštaj:

a) 16 učenika odgovorili su da im dopunska nastava pomogla:

- da nauče više;
- da se zainteresuju za učenje;
- da se osećaju zadovoljnim;
- kako treba učiti;
- da uče sa razumevanjem;
- da shvate nejasne sadržaje, pojmove i izraze.

b) 9 učenika odgovorili su da im je ova vrsta nastave pokazala kako treba učiti i ih je naučila da uče sa razumevanjem;

c) 2 učenika odgovorili su da im ova vrsta nastave omogućila da se osećaju zadovoljnim i ih je naučila kako treba učiti;

d) 2 učenika misle da im je ova vrsta nastave doprinela naučiti više i biti zainteresovanim za učenje;

e) 2 učenika smatraju da im je ova vrsta nastave pomogla naučiti više i time lakše naučiti nejasne sadržaje, pojmove i izraze.

f) **Svi anketirani učenici odgovorili su da lakše usvajaju znanja tokom dopunske nastave.**

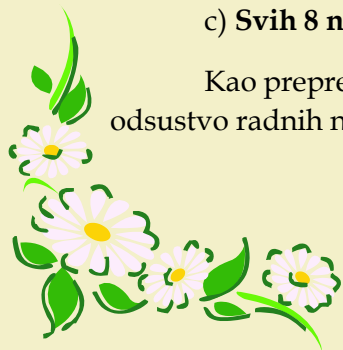
Iz 8 anketiranih nastavnika, svi iz ženskog pola, dobijeni su sledeći odgovori:

a) 6 nastavnika odgovorili su da individualni pristup pomoću IOP-a na dopunskoj nastavi potpuno doprinosi boljem učenju;

b) 2 nastavnika odgovorili su da individualni pristup pomoću IOP-a delimično doprinosi boljem učenju;

c) **Svih 8 nastavnika zadovoljni su primenom IOP-a u dopunskoj nastavi.**

Kao prepreke sa kojima se susreću nastavnici tokom realizacije dopunske pomenuli su sledeće: nedostatak predznanja iz prošlih razreda, odsustvo radnih navika, nedostatak interesa i koncentracije na času i nedovoljna saradnja sa roditeljima.

Prema njihovom mišljenju, iz realizacije individualnog rada sledeći pokazatelji smatraju se pozitivnim pomacima: uvećani interes i koncentracije, zadovoljstvo nakon izrađenog zadatka, napredak u sticanju saznanja o pojmovima, izrazima i sadržajima, izražena posvećenost učenika, učenje sa razumevanjem, sticanje radnih navika i dr.

Nastavnici predložili su sledeće preporuke kako bi rad u dopunskoj nastavi postao unosniji i podsticajniji: povećana primena individualnog rada, upotreba različitih nastavnih tehnika i sredstava, obuhvatnost većeg broja učenika, poklanjanje više pažnji svakom učeniku ponaosob, posebno kontinuiranom realizacijom dopunske nastave.

20 anketiranih roditelja dala su sledeća mišljenja:

Svi roditelji saglasni su da je individualni pristup pomoću IOP-a tokom dopunske nastave poboljšao uspeh njihove dece.

Svi roditelji zadovoljni su tim načinom rada kao i primenom različitih metoda, tehnika i formi.

Gotovo se i sami roditelji slažu da je dovelo do vrlo pozitivnih pomaka u načinu učenja kod dece tokom realizacije dopunske nastave: razjašnjavanje nejasnih pojmova, izraza i sadržaja, povećana usredsređenost, povećani interes i zadovoljstvo nakon izrađenog zadatka, bolje navike za učenje i dr., stoga što su izrazili želju da njihova deca treba radije pohađati takvu vrstu rada ukoliko im se ukaže prilika za nju, što je sa druge strane i regulisano Zakonom.

V Zaključak

1. Individualni pristup u dopunskoj nastavi u izvesnoj meri pomaže definisati mogućnosti, potrebe i sposobnosti učenika sa poteškoćama u učenju.
2. Realizacijom individualne i individualizovane nastave omogućava se učenicima kvalitetno i lakše ovladavanje redovnom nastavnim programom.
3. Nastavnici su zadovoljni očekivanim pomacima učenika primenom IOP-a na časovima dopunske nastave.
4. Roditelji žele da se takav rad i ubuduće primenjuje sa njihovom decom sa očekivanjem da se poboljšaju znanja, umeća i sposobnosti.
5. Uzeći u obzir sve gore pomenute konstatacije, potvrđene konkretnim individualnim i individualizovanim radom, trebala bi škola dalje u svom razvoju intenzivnije promovisati dopunsku nastavu primenom IOP-a kako bi u potpunosti pomogla učenicima prevazići zaostatak u učenju, čime bi ih vratila u redovne nastavne tokove.

Sastavljači monografije i organizatori akcijskog istraživanja:

Marina Pavlovska, školski pedagog

Svetlana Stojanovska, školski psiholog

Nenad Načkovski, predmetni nastavnik, dipl. klasični filolog

Preveo sa makedonskog na srpskom jeziku:

Nenad Načkovski, predmetni nastavnik, dipl. klasični filolog

